

San Salvador, 26 anos de paz

Mundo Cal

*“A educación é a arma máis poderosa
que podemos usar para cambiar o mundo”
Nelson Mandela*

A fotografía en B&N corresponde a 1992, aínda que algúns guerrilleiros estaban na montaña, foi o ano dos acordos de paz. Eu estaba na Praza da Catedral aínda en obras polo terremoto de 1986. Houbo un gran espectáculo. Miles de persoas congregáronse no lugar, centos de guerrilleiros do FMLN, sen armas, esperaban a recibir os lisia-dos de Cuba, combatentes que foran evacuados clandestinamente durante o período de guerra para ser atendidos na illa. Estas imaxes mantéñense nidias na miña retina 26 anos despois, ao regresar a ese mesmo lugar. A catedral está restaurada, a praza e os arredores agora son peonís, a sensación de mellora é evidente. É parte do cambio no tempo. Pero un par de rúas máis alá todo está invadido polo mercado informal. Centos de pequenos postos que ocupan as beirarrúas onde se venden todo tipo de produtos: téxtiles, froitas, alimentos, produtos chineses dos máis innecesarios, etc.

– Ves ese autobús? di Marcelo, o taxista. Como todos os de cor azul, paga á banda que domina a zona. Se alguén se resiste, matan a un condutor, ou dous, e listo. Todos eses postos que venden na rúa, mesmo os máis pequenos, pagan a “maras”, as bandas que controlan unha boa parte de San Salvador, e así é todo...

A guerra rematou, pero isto que é? O FMLN, convertido nun partido político, participa no goberno, pero as cousas non saen como se esperaba. Sería necesario facer políticas sociais para os máis desfavorecidos, pero os que controlan a economía son outros, e estes imporán os seus criterios sen cambiar as regras do xogo.

As economías medran no PIB, din os grandes analistas, pero as persoas teñen as mesmas ou máis dificultades para sobrevivir, con servizos públicos básicos cada vez máis deficientes, e non se consideran as alternativas.

Nos últimos anos, as remesas de emigrantes (case o 10% da poboación nos Estados Unidos) son un dos principais impulsores da economía nacional. No campo, o café ten un prezo baixo, os salarios non dan para sobrevivir, os grandes terratenentes e as multinacionais teñen outras prioridades. Se o estado non ofrece alternativas reais para a meirande parte dos desfavorecidos, cal será o futuro? A emigración. As bandas, perdéndose nunha

violencia cada vez máis difícil de controlar, condenando aos máis desprotexidos á marxinalidade máis desesperada.

Fágome estas e outras preguntas; non teño respostas.

Un día, ás 6 da mañá, os colegas de CONFRAS (unha organización que coordina varios grupos de capacitación agrícola) trasládanos a uns 50 km. nos arredores de San Salvador, nunha granxa de capacitación da propia organización, onde están a traballar nestes temas co apoio de Entrepobos. Alí, arredor de 30 mozos, nenas e nenos de cinco distritos de todo o país, reuníronse para un curso de “promotores agroecolóxicos” impartido por dous técnicos costarriqueños especializados en fertilizantes ecolóxicos baseados en microorganismos na montaña.

O día comezou cunha breve intervención teórica perfectamente documentada sobre os fundamentos do curso, de xeito que, de inmediato, foi posible levar a cabo un traballo práctico, con cantidades considerables de material que se podería utilizar na horta do centro.

Pero o que máis me impresionou foi a implicación, o interese, a participación activa e o coñecemento que amosaron os participantes. Mozos de ambos os dous sexos levarán a súa aprendizaxe ás súas comunidades. Pero ademais, a idea é moito máis ambiciosa: constituir grupos dunhas 20 persoas que traballan, cooperativamente, nunha parcela posta á súa disposición.

Os “vellos loitadores” de CONFRAS, Andrés Grégory e Francisco Ramos, promoveron estes proxectos, pero tamén están Blanca, Mónica, Manuel, todos moi novos, que dixeron que tiveron a sorte de estudar hai algúns anos ecoagronomía en Venezuela con excelentes instrutores, formados por cubanos, tamén a Salvador “Chamba”, e tantos outros...

Grazas a todos eles. Grazas a Luís Orellana, coordinador de proxectos de Entrepobos en O Salvador, que sabe ben destes traballos xordos, que non locen, pero que fan que todo isto sexa posible. Tamén a Salvador “Chamba”, e tantos outros e outras... Eles son os que loitan a arma da educación. 🧠🧠

* En memoria da nosa amada Marga Maderal, mestra, que nos ensinou moito dende o seu corazón solidario; e a todas as persoas de Entrepobos-Entrepueblos-Entrepobles-Herriarte, que estiveron nese camiño durante 30 anos.

